

Cartea întâi

I. Poporul nemuritorilor a avut un alt nume – cel de dac. Herodot scrie în privința acestora: „Se credeau nemuritori și cugetau că nici ei, nici cei mai îndepărtați urmași ai lor nu vor muri.”¹

Fiecare dac ducea pe pământ o luptă plină de încrâncenare; existența oricărei ființe umane este o luptă asemănătoare. Însă, luptând, dacul nu căuta să-și câștige doar pâinea ori să-și apere viața. Nu lupta nici pentru cuceriri ori bogății, aşa cum fac aproape toți oamenii. Dacă dacii luptau pe parcursul întregii lor vieți pământești, făceau aceasta mai degrabă pentru a nu pierde veșnicia. Scopul lor pe pământ era veșnicia. Unui asemenea popor, alcătuit doar din oameni îndrăgostiți cu pasiune de veșnicie, merită să-i fie consacrată o biografie amplă, cu atât mai mult cu cât o astfel de biografie nu există.

Nu este însă totul: dacii sunt strămoșii poporului meu, propriii mei strămoși.

În afara de aceasta, eu mă aflu în exil. Un om care trăiește în exil este un om care și-a pierdut poporul, aşa cum și eu mi-am pierdut poporul.

¹ Herodot, IV, 94-95.

Propriul popor este pentru un om o prelungire a cărnii, a ființei sale. A-ți pierde poporul echivalează, astfel, cu a-ți pierde ochii, mâinile, rațiunea ori umbra. Această pierdere odată desăvârșită, e cu neputință să mai trăiești demn. Și pentru că eu – ca orice om – nu pot să trăiesc lipsit de demnitate, îmi caut cu disperare poporul.

Strămoșii poporului meu au fost dacii ori nemuritori. Astăzi, aceștia nu mai există în istorie. Deși nu sunt istoric, trebuie să-i caut chiar și în istorie.

II. Dacii și-au făcut intrarea în istorie în anul 514 î.Hr. Atunci, pentru prima oară, se scrie ceva despre ei. Istoria a descoperit existența dacilor pe fața pământului cu prilejul unui război.

Darius, regele perșilor, întreprinde în această perioadă o expediție împotriva sciților. Când ajunge la Dunăre, îi întâlnește pe daci. Cronicarii, vorbind despre faptele de arme ale lui Darius, menționează popoarele pe care regele perșilor le-a întâlnit în calea sa. Și astfel, sunt menționați și dacii. Cronicarii nu spun mare lucru despre ei. Povestesc, cu toate acestea, câteva lucruri importante. Mai întâi, ei afirmă că dacii erau în acea epocă – adică cu 514 ani î.Hr. – *un popor stabil*.

La acea dată puține popoare din Europa erau stabile. A nu fi nomad era un lucru destul de rar.

La data la care Darius îi întâlnește pe daci, aceștia se ocupau cu agricultura. Ei locuiau țara rotundă dintre Dunăre, Marea Neagră și Carpați, de unde nu vor pleca câtă vreme vor fi pe pământ.

Darius a sosit în Dacia și și-a continuat drumul către răsărit. Campania împotriva sciților nu a fost una glorioasă. Părea că Darius a renunțat chiar să se bată cu sciții. Nu se știe de ce. Un singur fapt e sigur: după puțină vreme, el a trecut din nou prin Dacia în drumul de întoarcere către țara sa. Dacii vor rămâne pe loc. Începând cu acea zi ei vor intra în istorie, pentru că se spune că un popor intră în istorie începând cu clipa în care este menționat în scris.

III. Dacii existau însă înainte ca Darius să ia cunoștință de ei. Arheologia, care se ocupă de viața popoarelor înainte ca aceasta să fie menționată de istorie, a stabilit că pe pământul în care se aflau dacii, în anul 514 î.Hr., oamenii viețuiau de foarte multă vreme. Cei care trăiau aici aveau rădăcini adânci pe aceste locuri, spun arheologii. Iar aceștia erau dacii.

După forma mormintelor lor, după armele folosite, după podoabele îndrăgite și după vasele descoperite în această regiune, știm că oamenii trăiau pe acest pământ înainte cu mii de ani de expediția lui Darius împotriva sciților. Era, de altfel, normal ca oamenii să se stablească aici. Regiunea locuită de daci era una bogată: avea păduri, vânat, aur, sare, ape, adică tot ceea ce au nevoie oamenii pentru a se stabili undeva.

Către anul 1200 î.Hr. oamenii care locuiau în spațiul cuprins între Carpații dunăreni și Marea Neagră – în Dacia – își incinerau morții și aşezau cenușa acestora în vase de argilă cu formă bitronconică. Aceste

vase erau îngropate nu departe de casa în care locuise defunctul. Cimitire comune nu existau, ci doar cimitire de familie. Aceste urne funerare pot fi deosebite astăzi după ornamentele lineare. Ornamentele aveau o formă geometrică. Oamenii care au trăit în Dacia cu mii de ani înainte de Hristos prelucrau bronzul. Satele lor se aflau de-a lungul cursurilor de apă, acolo unde sunt și astăzi. Casele erau construite din pământ și lemn. Satele erau foarte mici.

Arheologii au constatat că dacii aveau exact același fel de a trăi precum un întreg grup de popoare din centrul Europei și din partea de nord a Italiei. Toate aceste popoare își îngropau morții în același fel. Toate orneau în același fel urnele funerare, armele, agrafele și lăncile. Arheologii au stabilit că această civilizație, ori acest mod de viață, își avea originea în nordul Italiei. De acolo, ea a trecut în Alpi, în Austria, în Ungaria de astăzi, în Cehia și Slovacia. A ajuns apoi în Carpați – a trecut Carpații până în platoul Podoliei, în Ucraina. La miazănoapte, aceasta atingea țărmurile Mării Baltice.

Lăncile, agrafele, vasele de metal, secerile din această epocă sunt lucrate în același fel în toate aceste regiuni. Obiectele erau aduse uneori din Italia de către negustori.

Se întâmpla însă ca localnicii să imite vasele, uneltele, armele ori podoabele lucrate în Italia, făcând schimburi comerciale. Așa se face că în Italia de nord s-au aflat obiecte de lemn provenind din pădurile de pe țărmurile Mării Baltice.

În 1853, în Italia – în apropiere de Villanova, nu departe de Bologna – s-a descoperit cel mai important depozit de obiecte lucrate în același mod.

După numele acestei localități, civilizația din Europa Centrală și din partea de nord a Italiei, din jurul anului 1000 î.Hr., a fost numită civilizația villanoviană. Una din principalele sale caracteristici este că nu a suferit nici un fel de influență din afară. Oamenii din țările danubiene, din Alpii de nord ai Italiei și din Europa Centrală au edificat această civilizație doar cu propriile forțe creative și cu simțul lor inventiv. Moda villanoviană posedă câteva caracteristici pe care nu le întâlnim în nici o altă civilizație. Sudul Italiei și sudul Peninsulei Balcanice – deși vecine cu villanovienii – aparțin, în această perioadă, unei alte lumi, care avea un alt mod de a-și îngropa morții, de a-și orna obiectele, de a lucra spade și agrafe.

Cu toate acestea, se știu puține lucruri despre viața oamenilor din acele timpuri. Se îmbrăcau probabil în haine groase de lână, prinse cu agrafe de os, de bronz ori de aur.

În România s-au descoperit furci de bronz din această epocă, care demonstrează că femeile din perioada villanoviană știau să toarcă. S-au mai descoperit zăbale de bronz – ceea ce arată că oamenii domesticau calul. Roțile carelor erau de bronz. Carele se foloseau pentru procesiuni și în lupte.

Oamenii din acea epocă lucrau manual vasele, căci roata olarului nu fusese încă inventată.

Către anul 700 î.Hr. civilizația villanoviană a Italiei de nord începe să capete un alt aspect. Spre anul 400 î.Hr., odată cu noile influențe meridionale, această civilizație va lua însă sfârșit.

Venind din Elveția, din sudul Franței și de pe mălurile Rinului, celții vor descinde în Italia. Ei îi extermină, ori îi reduc la starea de sclavie, pe oamenii care păstrau cenușa morților lor în vase de formă bitronconică, ornate cu linii geometrice. Aceasta este data la care dispare civilizația villanoviană.

IV. Dacii au fost smulși familiei villanoviene cu mult timp înainte de această dată. În anul 700 î.Hr. Dacia este invadată de sciții. Oamenii care trăiau în spațiul dintre Carpații danubieni și Marea Neagră au fost separați de celelalte popoare ale comunității villanoviene. Sciții veneau dinspre răsărit, din stepele Rusiei de astăzi, și s-au amestecat cu cimerienii. Un grup scito-cimerian – agatărșii – s-a stabilit în platoul înconjurat de munții din mijlocul Daciei.

Locuitorii villanoviene vor ridica citadele pentru a opri invazia răsăriteană. Aceste citadele nu vor folosi însă la ceva. Ele au fost făcute una cu pământul, iar sciții s-au stabilit în Dacia.

Locuitorii villanoviene, care luptau în carele lor, au fost doborâți din acestea de către invadatorii sciții, care veniseră călare. Arheologii care s-au ocupat de această invazie scită rețin faptele aparținând de domeniul arheologiei. Ei au constatat că, încă de la sosirea sciților, figurile cu care oamenii din Carpații da-

nubieni își orneau vasele, armele și fibulele nu mai erau lineare, geometrice, după moda villanoviană, ci erau acum zoomorfe. Morții nu mai erau incinerați, iar cenușa lor, amestecată cu oasele care nu ardeau în totdeauna complet, nu mai era depusă în vase de pământ în formă bitronconică, nici îngropate în apropierea locuinței. Arheologii constată prezența unor morminte imense – din pământ – numite *tumulus*. Morții nu mai erau incinerați, ci înhumăți. În acești tumuli au fost aflate numeroase obiecte de aur, opera unor meșteri greci ori asirieni. Costumele s-au schimbat. Viața oamenilor, a acelora care au fost invadăți, cât și a acelora care au invadat Carpații, nu ține însă de domeniul arheologiei. Pentru arheologi, este important că desenele nu mai sunt geometrice, că morții nu mai sunt incinerați, ci înhumăți, că vasele sunt de aur și sunt lucrate de meșteri greci ori asirieni și nu de către artizani italieni. Epoca villanoviană este înlocuită de epoca scito-cimeriană. Arheologia lucrează după metode științifice. Descrierea noii epoci implică detalii precise. Reținem din aceste descrieri că sciții își înălțau doar morminte. Ei nu construiau nici orașe, nici sate, nici case. Trăiau în corturi.

Mihail Ivanovici Rostovțev¹ scrie că sciții duceau o existență pastorală: „În siajul triburilor nomade se mișcau care grele, gemând și huruind, încărcate de bunuri și trase de boi. Pe osia carului se așeza corpul vehiculului, garnisit de piei și de pâslă ori de corturi în formă rotundă, conică, cilindrică sau piramidală.

¹ *Tableaux de la vie antique*, Paris, 1936.

Femeile celor care călăreau erau aşezate în acestea, ținându-și copiii, în timp ce în spate mergeau femeile și copiii păstorilor sclavi, care vegheau asupra caielor și turmei. Noaptea, ei se opreau, iar dacă locul era unul favorabil – aproape de o apă și de o pășune bună – își stabileau tabăra pentru o săptămână, două ori chiar mai multe. Iarna, când stepele erau acoperite de zăpadă, aceștia se îndreptau căt se putea de mult către miazăzi. Se apărau împotriva frigului cu blănuri și se încălzeau în jurul focurilor de lemne și a jăratecului de cărbuni, adăpostindu-se în iurte ori în corturi, acoperite cu piei și pâslă.” La fel ca și arheologii, Mihail Ivanovici Rostovțev schițează acest tablou reconstituindu-l după armele sciților și după desenele aflate pe diferite obiecte. În ceea ce privește viața conducătorilor sciților, el scrie:

„Prinții și seniorii socoteau turma și pe sclavii lor de mii și zeci de mii... Mesele lor străluceau de aur și de argint... Vinul grecesc curgea în cupele de metal prețios. Pe pereții corturilor lor se aflau agățate arme placate cu aur – toporul lung, arcul curbat, o imensă teacă, tolba plină de săgeți, spada scurtă, pumnalul ascuțit, casca grecească de bronz ornat, jambiere de metal aurit și scutul ușor. Nu mai puțin bogată era îmbrăcămintea acestor prinți: încălămintea joasă din piele moale, dantelată, până la genunchi, pantaloni scurți de piele brodați cu fir de aur, caftane brodate pe margini cu mătase, ținute de brâuri de piele încrustate cu aur. Simbolurile puterii și ale demnității lor erau un sceptru și un frumos potir de băut, din argint sau aur.

Rochiile soțiilor și ficelelor lor erau la fel de somptuoase. Aceste femei purtau coifuri înalte, aurite, cu șiruri de coliere, cu cercei și splendide pandantine în urechi și la tâmpale, brățări ornate cu figurine la încheieturile mâinilor, iar hainele lor aveau marginile din dantele aurite.”

Arheologii ne aduc la cunoștință apoi că cei care nu erau nobili beau din vase de lemn. Ei nu beau vin grecesc, ci lapte de bivolă fermentat, numit *koumies*. Sciții care veneau din Asia și de pe malurile septentrionale ale Mării Negre își comandau toate obiectele la meșteri greci. Ei nu lucrau. Sciții erau însă clienți dificili. Nu se mulțumeau doar cu ceea ce le ofereau meșterii greci. Le cereau acestora să orneze obiectele cu figurine de animale. Era dorința lor. Desenele lineare, geometrice, florile, nu le spuneau nimic. Sciții trăiau alături de animale. „Pentru ei, vânătorii primitivi ai Asiei, acvila, vulturii, leii, panterele, lupii, bivoli sălbatici și șerpii uriași erau obiect al unei venerații reale. Ei admirau forța acestora, iuțeala și curajul lor și credeau că aceste creațuri – superioare omului din mai multe puncte de vedere – erau divine.” Mai credeau că sălbăticinile și celealte animale erau zeități ori încarnări ale forțelor supranaturale. Animalul gravat pe un obiect era mai puțin destinat ornării, căt mai degrabă ocrotirii posesorului unui astfel de obiect.

Întreaga artă a sciților era exclusiv animalieră. Pe pâsla corturilor lor erau cusute plăcuțe de aur cu figurine de animale. Pe hainele lor erau aplicate plăci